

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Teze diplomové práce

Příspěvek na mobilitu v právní teorii a praxi v ČR

Bc. Ladislava Kurincová

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Diplomová práce pojednává o problematice dávek pro osoby se zdravotním postižením, konkrétně o příspěvku na mobilitu v České republice. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Část teoretická je rozdělena do čtyř hlavních kapitol a zabývá se vývojem a historií právní úpravy v oblasti sociální politiky, dále pak sociální politikou a sociálním zabezpečením České republiky a v neposlední řadě přímo dávkami pro osoby se zdravotním postižením. Cílem této části práce je prostřednictvím studia odborné literatury nastínit zejména vývoj příspěvku na mobilitu do současné podoby. Praktická část se zabývá výzkumem, jehož cílem je zjistit, zda je příspěvek na mobilitu využíván pro účely, na který je poskytován, zda je jeho výše vyhovující a zároveň zhodnotit současný postup v oblasti správního řízení. Výzkumný vzorek zahrnuje tři klienty pobírající příspěvek na mobilitu z Úřadu práce České republiky, Kontaktního pracoviště Klatovy. Jako metody výzkumného šetření jsou využity rozhovory a případová studie. Bylo zjištěno, že příspěvek na mobilitu je sice využíván v souladu s účelem, na který je poskytován, ale že výše není odpovídající vynaloženým nákladům na pravidelnou dopravu. Správní řízení je dle klientů příliš zdlouhavé a složité.

Klíčová slova: mimořádné výhody, Okresní správa sociálního zabezpečení, příspěvek na mobilitu, správní řízení, Úřad práce České republiky, využití příspěvku, zdravotní postižení

Cíl práce a metodika

Cíl práce

Cílem diplomové práce „Příspěvek na mobilitu v právní teorii a praxi v ČR“ je na základě prostudování dostupných pramenů, materiálů, odborné literatury a legislativy zpřehlednit vývoj příspěvku na mobilitu do současné podoby.

Dalším cílem je zhodnotit současný postup v oblasti správního řízení, kterým se musí řídit všichni pracovníci Úřadu práce České republiky podílející se na přiznání příspěvku na mobilitu.

Hlavními cíli práce jsou zjištění, zda je vyplácený příspěvek na mobilitu využíván v souladu s účelem, na který je poskytován a poté posouzení, zda výše příspěvku na mobilitu odpovídá vynaloženým nákladům osob na opakovanou dopravu.

Metodika

Při zpracování teoretické části diplomové práce byly využity znalosti a informace získané studiem odborné literatury, odborných článků, internetových zdrojů, interních předpisů a metodik Úřadu práce České republiky a v neposlední řadě i právních předpisů České republiky. Tyto znalosti byly využity k popisu problematiky příspěvku na mobilitu a k popisu sociální politiky a sociálního zabezpečení České republiky.

V praktické části diplomové práce byla využita případová studie a individuální osobní rozhovory s klienty, kterým je vyplácen příspěvek na mobilitu. V rámci případové studie pak bylo provedeno nezúčastněné pozorování a analýza interních dokumentů. Vlastním šetřením na Kontaktním pracovišti Klatovy a na Okresní správě sociálního zabezpečení Klatovy byly zjištěny další podstatné, doplňující údaje a informace. V neposlední řadě došlo k vyhodnocení získaných informací a k návrhu možných řešení.

Obsah práce

Jelikož v České republice dochází ke stárnutí populace a každoročně přibývá zdravotně postižených občanů, je problematika poskytování dávek pro osoby se zdravotním postižením, zejména pak problematika příspěvku na mobilitu aktuálním tématem.

Tuto problematiku jsem si pro zpracování mé diplomové práce vybrala na základě osobní praxe, jelikož od října 2012 pracuji na Úřadu práce České republiky, Krajské pobočce v Plzni, Kontaktním pracovišti Klatovy, kde jsem referentkou na oddělení nepojistných sociálních dávek, a to dávek pro osoby se zdravotním postižením a příspěvku na péči, a kde působím i jako sociální pracovník v terénu. S žadateli o dávku jsem tedy v každodenním kontaktu a na sociálních šetřeních v jejich přirozeném sociálním prostředí shledávám jejich potřeby a zároveň nedostatky v platné legislativě.

Teoretická část této diplomové práce pojednává nejprve o vývoji a historii právní úpravy v oblasti sociální politiky. Dále se zabývá sociální politikou České republiky, její definicí, základními principy, funkcemi, objekty, subjekty a nástroji sociální politiky, třemi základními modely a v neposlední řadě modelem současné sociální politiky ČR. V další kapitole je popsáno sociální zabezpečení České republiky a jeho tři základní systémy. Poslední kapitola teoretické části diplomové práce je věnována dávkám pro osoby se zdravotním postižením, kde jsou nejprve definovány základní pojmy spojené s těmito dávkami, dále jsou pak vymezeny druhy dávek určených osobám se zdravotním postižením. Součástí této kapitoly je nastíněn také vývoj příspěvku na mobilitu do současné podoby a průběh správního řízení u současného příspěvku. Pomocí tabulek a grafu jsem se zde také snažila zpřehlednit, jak se příspěvek na mobilitu vyvíjí v konkrétních číslech na konkrétních pracovištích Úřadu práce ČR v letech 2012 – 2014.

Praktická část diplomové práce je zaměřena na výzkum, jehož cílem je zjistit, zda je vyplácený příspěvek na mobilitu využíván žadateli v souladu s účelem, na který je poskytován, tedy na pravidelnou opakovanou dopravu v kalendářním měsíci, a zda je výše vypláceného příspěvku na tento účel dostatečná. Dalším cílem výzkumu je i zhodnocení současného, ne příliš jednoduchého, postupu v oblasti správního řízení ve věci přiznání příspěvku na mobilitu. Při výzkumu byla využita metoda individuálních rozhovorů v přirozeném sociálním prostředí se třemi klienty Kontaktního pracoviště Klatovy, kteří příspěvek na mobilitu v současné době pobírají. Dále pak případová studie matky se zdravotně postiženým synem, se kterou byl veden i jeden z rozhovorů. V případové studii

jsem se kromě rozhovoru s matkou syna zabývala také jejich osobní anamnézou, provedla jsem pozorování syna v jeho přirozeném sociálním prostředí a v neposlední řadě byla provedena i analýza interních dokumentů, tedy spisu tohoto žadatele.

Téma své diplomové práce považuji za důležité, jelikož zdravotně postižené osoby bývají i v moderní společnosti znevýhodňovány, a proto je podstatné, aby pro ně byl dávkový systém jednodušší a přehlednější a aby výše příspěvku odpovídala jejich potřebám, což by jim alespoň trochu zlehčilo jejich nepříznivou životní situaci.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala problematikou příspěvku na mobilitu. V teoretické části byla řešena sociální politika a sociální zabezpečení České republiky, dále jsem se věnovala dávkám pro osoby se zdravotním postižením a zejména jsem se snažila zpřehlednit vývoj příspěvku na mobilitu do současné podoby a zároveň popsat, jak probíhá správní řízení ve věci přiznání příspěvku. V praktické části jsem se prostřednictvím výzkumných metod snažila dosáhnout stanovených cílů, čili zhodnotit současný postup správního řízení, zjistit jakou výši příspěvku na mobilitu klienti potřebují na pokrytí nákladů na pravidelnou opakovanou dopravu a zda příspěvek využívají na účel, na který je poskytován.

Při zpracování práce jsem si uvědomila, jak závažný problém, zejména po ekonomické a psychické stránce, zdravotní postižení přináší. Tato práce je pro mě velkým přínosem, jelikož jsem zaměstnaná na Kontaktním pracovišti v Klatovech, kde jsem s žadateli v každodenním kontaktu a díky této diplomové práci jsem mohla lépe pochopit jejich životní situaci. Přínosem by diplomová práce mohla být i pro veřejnost, jelikož řada občanů o žadatelích o státní příspěvky nemluví zrovna pozitivně.

Problematika příspěvku na mobilitu je závažné téma a je potřeba v něm podniknout jisté změny. V rámci výzkumu jsem zjistila, že výše příspěvku na mobilitu by měla být odstupňována v několika, alespoň dvou výších, nikoli všem žadatelům poskytovat shodně 400 Kč. Je nespravedlivé, že stejnou výši stát poskytuje osobám, které jsou umístěné v zařízení sociálních služeb a opouští ho pouze dvakrát v měsíci, a rodinám s dětmi, jejichž náklady na dopravu se pohybují kolem 1 000 Kč měsíčně a jimž přítomnost zdravotního postižení ovlivňuje rodinný rozpočet. Dále je potřeba zjednodušit postup správního orgánu při správním řízení ve věci přiznání příspěvku na mobilitu. Největším problémem je velká časová prodleva mezi Žádostí o posouzení zdravotního stavu a vypracováním Posudku o zdravotním stavu žadatele, která činí i několik měsíců. V tomto kroku správního řízení však záleží délka této prodlevy na třech aspektech, kdy jedním z nich je součinnost žadatele s Okresní správou sociálního zabezpečení (OSSZ) a praktickým lékařem. Dále také záleží na tom, jak dlouho vypracovává praktický lékař soupis zdravotní dokumentace žadatele pro OSSZ. V neposlední řadě je problémem velké množství žádostí o vypracování posudku o zdravotním stavu na OSSZ, kdy z důvodu nedostatku posudkových lékařů dochází k „zavalenosti“ tohoto orgánu. Někteří klienti by navíc ocenili, kdyby posudkoví lékaři docházeli k žadatelům do jejich přirozeného sociálního prostředí, a tedy aby nerozhodovali pouze „od stolu“ bez přítomnosti

klienta. Současná podoba správního řízení je navíc velmi komplikovaná, neboť dochází nejprve k posuzování zdravotního stavu ve věci nároku na průkaz osoby se zdravotním postižením, a teprve po vydání Rozhodnutí o přiznání průkazu ZTP či ZTP/P se je možné začít zabývat příspěvkem na mobilitu, což dle mého názoru není správné. Před změnou legislativy docházelo k vedení správního řízení v obou věcech najednou, a to bylo pro klienty přehlednější a pro pracovníky Úřadu práce ČR jednodušší. Klientům také přijde v rámci jednoho správního řízení řada korespondence, které často nerozumí, a která je pro státní rozpočet finančně náročná. Novelu Zákona č. 329/2011 Sb. tedy považuji za zcela nesprávnou a je nutné, aby došlo k její úpravě. Dále je potřeba navýšit stav zaměstnanců jak na Okresní správě sociálního zabezpečení, tak na Úřadu práce České republiky, aby nedocházelo k protahování správních lhůt a aby měli pracovníci čas věnovat se lépe klientům a provádět tak sociální práci.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- ALBRECHT, G. L. *Encyclopedia of disability*. volume 5. California : SAGE publications, 2006. 2936 p. ISBN 0-7619-2565-1
- BECK, P.; NIEDERLE, P.; HACAPERKOVÁ, D.; KRÁLOVÁ, J. *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením*. 1. vyd. Ostrava : Nakladatelství ANAG, 2012. 447 s. ISBN 978-80-7263-744-7
- DUKOVÁ, I.; DUKA, M.; KOHOUTOVÁ, I. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, a. s., 2013. 200 s. ISBN 978-80-247-3880-2
- GREGOROVÁ, Z.; GALVAS M. *Sociální zabezpečení*. 2. přeprac. vyd. Brno : Masarykova univerzita Brno a nakladatelství Doplněk, 2000. 280 s. ISBN 80-210-3686-9.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : základy metody a aplikace*. 1. vyd. Praha : Portál s. r. o., 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2
- HOLEČEK, V.; MIŇHOVÁ, J.; PRUNNER, P. *Psychologie pro právníky*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk s. r. o., 2007. 351 s. ISBN 978-80-7380-065-9
- KREBS, V., a kol. *Sociální politika*. 4. přeprac. vyd. Praha : ASPI a.s., 2007. 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1.
- MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 2. přeprac. vyd. Praha : Portál s. r. o., 2008. 272 s. ISBN 978-80-7367-368-0.
- MATOUŠEK, O., a kol. *Sociální práce v praxi : specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vyd. Praha : Portál s.r.o., 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.
- MATOUŠEK, O., a kol. *Základy sociální práce*. 2. vyd. Praha : Portál s.r.o., 2007. 312 s. ISBN 978-80-7367-331-4.
- MUNKOVÁ, G., a kol. *Sociální politika v evropských zemích*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2004. 189 s. ISBN 80-246-0780-8.
- NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*. 1. vyd. Brno : Marek Zeman, 2001. 168 s. ISBN 80-903070-0-0.
- POTŮČEK, M. *Sociální politika*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 1995. 142 s. ISBN 80-85850-01-X
- REPKOVÁ, K. *Dlhodobá starostlivost' v kontexte integrované sociální práce*. 1. vyd. Bratislava : Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2011. 259 s. ISBN 978-80-7138-132-7.
- SURYNEK, A.; KOMÁRKOVÁ, R.; KAŠPAROVÁ, E. *Základy sociologického výzkumu*. 1. vyd. Praha : Management press, 2001. 160 s. ISBN 80-7261-038-4
- TOMEŠ, I. *Sociální politika, teorie a mezinárodní zkušenost*. 2. vyd. Praha : SOCIOKLUB, 2001. 262 s. ISBN 80-86484-00-9.

TRÖSTER, P., a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. přeprac. vyd. Praha : C. H. Beck, 2013. 320 s. ISBN 978-80-7400-473-5.

VESELÝ, J., a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. Praha : Linde, 2013. 312 s. ISBN 978-80-7201-915-1.

Právní předpisy

Úplné Znění č. 879 . *Sociální zabezpečení- podle stavu k 23.1.2012*. Ostrava : Sagit, a.s., 240 s. ISBN 978-80-7208-900-0.

Úplné Znění č. 1015 . *Sociální zabezpečení- redakční uzávěrka 3.2.2014*. Ostrava : Sagit, a.s., 240 s. ISBN 978-80-7488-041-4.

Česko. Vyhláška č. 182/1991 Sb. kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení

Česko. Vyhláška č. 388/2011 Sb. o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením

Česko. Zákon č. 306/2013 Sb. o zrušení karty sociálních systémů

Česko. Zákon č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů

Česko. Zákon č. 500/2004 Sb. správní řád

Internetové zdroje

Integrovaný portál MPSV. *Úřad práce České republiky*. [online]. [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <<http://portal.mpsv.cz/upcr/oup>>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Průručka pro osoby se zdravotním postižením v roce 2014*. [online]. [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/16881/Prirucka_OZP.pdf>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Tisková zpráva: Posuzování zdravotního stavu bude kvalitnější*. [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/11260/tz_160811b.pdf>

OKsystem. *Produkty OKdávky*. [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <<http://www.oksystem.cz/produkty/okdavy/>>

Sociální karta - sKarta. [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <<http://socialni-karta.eu/>>

Ostatní nastudovaná literatura

MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, a. s., 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4

PIKOLA, P.; HÁJKOVÁ, I. *Skripta: Správní řád*. 1. vyd. Praha : Česká zemědělská univerzita v Praze, 2012. 152 s. ISBN 978-80-213-1683-6